

JE TUE MA TORTUE

Sispann Viv Piti — Kòmanse Viv Anplen

Zavier Muscadin

Dedikas

Pou tout moun ki janm santi yo bloke, pèdi, osnon santi lavi a twò lou.

Liv sa a ekri pou ou. Lè ou fin li li, ou p'ap menm moun ankò.

Chapit : Avant-Pawòl: Istwa Tòti a

Gen yon bèt ki viv anndan ou. Li pa fè bri. Li pa kriye. Li pa menase ou. Men li ap detwi lavi ou chak jou, dousman, san ou pa reyalize li.

Yo rele li Tòti.

Tòti a se pa yon bèt reyèl. Se yon eta lespri. Se yon fason pou viv ki fè ou rete kache nan koki ou, pran ti pa ti pa, evite risk, evite chanjman, evite lavi reyèl la.

Moun ki gen tòti anndan yo pa rate lavi yo toudenkou. Non. Yo rate li dousman, jou pa jou, chwa pa chwa — jiskaske yo gade dèyè epi yo pa wè anyen yo ka santi fyète pou li.

Men nouvèl la: Ou ka touye tòti a. Ou ka sòti nan koki ou. Ou ka kòmanse viv anplen.

Se sa liv sa a ap montre ou fè.

“Lavi ki pa egzamine pa vo pena.”

— Sokrat

Tab Matyè

PATI 1 – REVEYE

- Chapit 1 — Ki sa tòti a ye vrèman?
- Chapit 2 — Kijan tòti a antre nan lavi moun
- Chapit 3 — Siy ki montre tòti a ap dirije lavi ou
- Chapit 4 — Zòn konfo a: prizon envizib la

PATI 2 – KONFWONTASYON

- Chapit 5 — Lè pè degize kòm pridans
- Chapit 6 — Procrastination: zam sekre tòti a
- Chapit 7 — Eskiz ki kenbe moun pòv
- Chapit 8 — Batay ant lafwa ak laperèz

PATI 3 – TRANSFÒMASYON

- Chapit 9 — Desizyon ki chanje desten
- Chapit 10 — Disiplin: nepe ki kraze tòti a
- Chapit 11 — Pouvw a bitid yo
- Chapit 12 — Kijan pou panse tankou yon antreprenè

PATI 4 – VIKTWA

- Chapit 13 — Soti nan siviv pou antre nan pwogrè
- Chapit 14 — Leson moun ki reyisi yo
- Chapit 15 — Pa retounen nan koki ou
- Chapit 16 — Leve gèye ki anndan ou a

PATI 1

Chapit 1: Ki Sa Tòti a Ye Vrèman?

Anvan nou pale de kijan pou touye tòti a, nou bezwen konprann li. Paske ou pa ka goumen kont yon lènmi ou pa konnen.

Tòti a se yon metafò pisan. Yon tòti nan nati pote kokiy li sou do li pou pwoteksyon. Lè danje rive, li antre nèt anndan kokiy la epi li tann. Li tann jis lè danje a pase. Se yon estrateji sivivan ki mèveye nan nati — men lè ou pote estrateji sa a nan lavi imen, li vin tounen yon katastwòf.

Definiyon Tòti a nan Lavi Imen

Nan lavi imen, tòti a se:

- Fè chwa pou pa riske lè ou ta dwe riske
- Rete nan sitiasyon movèz paske li "tout bon", menm si li pa bon
- Kache rèv ou yo nan kè ou paske ou pè moun ri ou
- Di "mwen p'ap kapab" anvan ou menm eseye
- Prefere ti konfò jodi a pase gwo viktwa demen

Istwa Reyèl: Les Brown

Les Brown te grandi nan povrete nan Miami. Li te rele "ESE" (Educably Mentally Retarded) nan lekòl. Yo te di li li pa t'ap janm rive okenn kote. Li te gen tòti a pou tout bon. Men yon pwofesè yon jou di li: "Leve epi ekri repons sa a sou tablo a." Lè li eksplike li ESE, pwofesè a di: "Pa pran opinyon lòt moun sou tèt ou."

Jodi a, Les Brown se youn nan pi gran motivatè nan istwa ameriken. Li te touye tòti a.

"Yon moun te trete ou mal — sa se enfòmasyon sou li, pa sou ou."

— Les Brown

Fòm Tòti a Pran

Tòti a pa parèt menm jan pou tout moun. Pou yon moun se pè pou kòmanse biznis. Pou yon lòt se pè pou sòti nan yon relasyon toksik. Pou yon lòt toujou se pa ka di "non" bay moun ki ap eksplwate yo.

Men toujou gen yon eleman komen: LAPERÈZ ki degize kòm REZON.

Tòti a ak Lajan

Youn nan domèn kote tòti a fè plis dega se nan relasyon moun yo ak lajan. Anpil moun gen tòti finansyè:

- Yo pè envesti paske yo pè pèdi
- Yo kache lajan anba matla pito pase nan bank osnon nan envèstisman
- Yo pa janm mande ogmantasyon salarye menm lè yo merite li
- Yo achte bagay pou fè bèl devan moun olye pou yo konstwi richès

Dapre rechèch Federal Reserve Bank of New York, plis pase 60% moun ki nan mitan klas pa gen yon plan finansyè ekri. Sa se tòti finansyè a nan aksyon.

□ EGZÈSIS 1.1 — Idantifye Tòti Ou a

Ekri repons ou yo nan yon jounal:

1. Ki domèn nan lavi ou kote ou santi ou rete kache?
2. Ki rèv ou te genyen ke ou abandone — epi pou ki rezon?
3. Ki chwa ou te evite fè jodi a, semenn sa a, mwa sa a?
4. Si ou pa t'ap gen tòti a, ki premye bagay ou ta fè?

✦ KESTYON REFLEKSYON

"Si tòti a te yon zanmi ou, ki konsèy li tap ba ou jodi a? E kontrèman, si ou ta touye tòti a demen maten, ki premye aksyon ou ta poze?"

Chapit 2: Kijan Tòti a Antre nan Lavi Moun

Tòti a pa vini ak ou depi nesans. Ou pa te fèt pou rete kache. Ou te fèt ak kouraj, ak kreyativite, ak kapasite illimite. Gade yon tibebe: li pa pè. Li eseye kanpe, li tonbe, li leve ankò. Li pa konn pè echèk.

Tòti a se yon bagay nou aprann. Epi sa ki apran ka dezapran.

Kote Tòti a Sòti

Gen 4 sous prensipal ki bay moun tòti:

1. Fanmi ak Edikasyon

"Pa fè tròp bri." "Pa montre ou twò." "Ki sa moun pral di?" Si ou te tandre fraz sa yo pandan ou t'ap grandi, tòti a te kòmanse grandi tou. Paran nou yo, pafwa san yo pa reyalize li, plante grenn laperèz nan kè nou.

2. Echèk San Sipò

Lè yon timoun eseye epi li echwe, epi pèsonn pa ede li konprann ke echèk se pati nòmal nan aprantisaj, timoun nan aprann ke eseye se danjere. Li aprann pou li pa eseye.

3. Kritik Sosyal

Nan anpil kominote Ayisyen, gen yon maladi ki rele "wè moun wè." Moun pè avanse paske moun kap gade yo. Yo pè jalouzi. Yo pè kòmantè. Pè sa a vinn yon miray ki bloke yo.

4. Traoma

Lè ou pase nan yon bagay difisil — vyolans, pèt, dezapontman profond — sèvo ou aprann pou li pwoteje ou. Li di: "Pa tounen kote sa fè mal." Sa se mekanism sivivan. Pwoblèm lan se lè mekanism sa a vin kontwole tout lavi ou.

Istwa Reyèl: Tyler Perry

Tyler Perry te grandi nan yon kay plen violans. Papa li te bat li. Li te san kay pandan lontan. Li te ekri premye pyès teyat li a epi li te pèdi tout lajan li. Pyès la te echwe. Men li

pa t'abandone. Apre 6 ane, pyès la te vin yon siksè. Jodi a, Tyler Perry se youn nan sis nwa ki pi rich nan Etazini, avèk anpi pèsònèl ki depase 1 milya dola.

"Nou tout pase nan doulè. Kestyon an se: kisa ou fè ak doulè a?"

— Tyler Perry

Tòti a ak Lajan — Istwa Kay Ou a

Anpil moun ki grandi nan fanmi pòv pote yon tòti finansyè ki entèralize: "Lajan se mal", "Moun rich yo vòlè", "Nou pa fèt pou rich". Mesaj sa yo, menm si yo pa di aklè, antre nan sèvo timoun nan epi yo vin tounen kwayans ki dirije desizon finansyè pou tout rès lavi a.

Yon etid University of Michigan montre ke moun ki grandi nan fanmi pòv pran desizon finansyè ki koresponn ak mentalite pòvrete a menm lè yo vin gen plis revni — sòf si yo travay espesifikinan pou chanje kwayans sa yo.

□ EGZÈSIS 2.1 — Tras Rasin Tòti ou a

Pran yon moman pou reflechi sou kesyon sa yo:

5. Ki mesaj ou te tande sou lajan pandan ou te timoun?
6. Ki premye echèk ou te jwenn ki te fè ou sispann eseye?
7. Ki moun nan lavi ou ki te ban ou pi plis tòti? Ki moun ki te ede ou wè posibilite?

✦ KESTYON REFLEKSYON

"Eske tòti ou a se pa ou vrèman, oswa se yon bagay ou te jwenn anba presyon? E si ou te fèt nan yon anviwonman diferan, ki moun ou ta ye jodi a?"

Chapit 3: Siy Ki Montre Tòti a Ap Dirije Lavi Ou

Yon moun ki anba kontwòl tòti a pafwa pa wè li. Tòti a pale ak vwa ki sanble rezonab, pratik, pwan. Li di: "Mwen jis ap rete realis." "Mwen pa vle pran risk betiz." "Mwen ap tann bon moman an."

Men genyen siy konkrè ki montre tòti a nan kòmand:

10 Siy Tòti a Nan Kòmand

- Ou toujou tann — tann pou kòmanse, tann pou riske, tann pou rele moun an.
- Ou pale plis de rèv ou pase ou pa aji sou yo
- Ou pè jijman moun lè ou ta dwe pran desizyon pou tèt ou
- Ou aksepte mwens pase sa ou merite nan travay, relasyon, ak lajan
- Ou pa ka di non bay moun ki ap pran avantaj sou ou
- Ou konpare tèt ou ak lòt moun epi ou toujou santi ou pa ase
- Ou pase plis tan nan rezo sosyal pase nan aksyon reyèl
- Ou pè pataje ide ou yo paske ou pè yo ka vòlè yo
- Ou reve gwo men ou fè ti
- Ou pa ka sèvi ak lajan kòm zouti — ou pè li, ou obsede ak li, men ou pa jere li

Tòti a nan Relasyon ak Lajan

Ki siy finansyè ki montre tòti a an aksyon? Men kèk:

- Ou pa janm verifye balans bank ou paske ou pè sa ou pral wè
- Ou dépanse lajan pou "santi ou mye" yon moman epi ou angoisse apre
- Ou pa kapab pale de lajan ak patnè ou paske konvèsasyon sa yo fè ou enkonfortab
- Ou refize pale salarye ou ak kolèg ou paske ou pè sa yo pral panse
- Ou pa janm negoye pri — ni nan travay, ni nan afè

Istwa Reyèl: Bidio Ayisyen — Reginald Boulos

Reginald Boulos se yon biznisman ayisyen ki te bati yon anpi ekonomik nan yon peyi kote moun souvan santi yo paka rive. Li pa t'kite kondisyon yo defini li. Li te wè opòtinite kote lòt moun te wè obstak. Li te touye tòti li a nan mitan kriz, nan mitan ensèkrite. Se menm prensip la: kondisyon yo pa deside avni ou, CHWA ou yo deside li.

“Siy pi gwo echèk la se pa janm eseye.”

— Bidio ayisyen

□ **EGZÈSIS 3.1 — Tcheke Lis Tòti a**

Nan 10 siy yo, mete yon koche (✓) bò siy ki aplike pou ou. Si ou gen 5 osnon plis, tòti a nan kòmand. Kisa ou pral fè pou chanje sa?

✦✦ **KESTYON REFLEKSYON**

"Nan domèn finansyè ou, èske ou pran desizyon ak kouraj ou, oswa ak laperèz tòti ou a? Bay yon egzanp konkrè."

Chapit 4: Zòn Konfo a: Prizon Envizib la

Gen yon prizon ki pa gen baro. Ki pa gen gad. Ou ka sòti ladan li nenpòt ki lè. Men pifò moun pa janm sòti — paske yo pa reyalize yo ladan li. Yo rele li: ZÒN KONFO.

Zòn konfo a pa move nan tèt li. Ou bezwen on kote ki bon, ki sekirize, kote ou konnen regle. Pwoblèm lan se lè zòn konfo a vin pi gwo pase aspirasyon ou yo.

Twa Zòn nan Lavi Imen

Sikoloji montre gen twa zòn nan lavi imen:

- Zòn Konfo: Sa ou deja konnen, sa ki famiyè, sa ki pa danje.
- Zòn Aprann: Kote ou strech, kote ou grandi, kote ou santi yon ti enkonfò produktif.
- Zòn Pànik: Twò lwen, twò vit — ki ka paralize ou.

Tòti a vle ou toujou rete nan Zòn Konfo. Men lavi a, richès, rèv — yo tout ap tann ou nan Zòn Aprann nan.

Istwa Reyèl: Walt Disney

Walt Disney te kraze 2 fwa anvan li reyisi. Bank yo te di rèv li a pa t'ap travay. Anpil moun te di li li te fou. Li te refize rete nan zòn konfo a — menm lè li te nan lamizetans. Rezilta? Walt Disney Company jodi a vale plis pase 200 milya dola.

“Tout rèv nou ka reyalize si nou gen kouraj pou swiv yo.”

— Walt Disney

Zòn Konfo Finansyè

Gen anpil moun ki gen yon salè yo konnen, yon nivo depans yo konnen, yon nivo dèt yo aksepte kòm "nòmal" — epi yo pa janm mete kesyon sou sistèm sa a. Yo rete nan zòn konfo finansyè yo menm lè yo ka fè pi plis.

Richès reyèl kòmanse lè ou sòti nan sèk sa a. Lè ou mande: "Ki jan mwen ka double revni m'?" olye "Ki jan mwen ka jere sa m'tet?"

□ EGZÈSIS 4.1 — Defi Sòti nan Zòn Konfo

Pou semenn sa a, fè YON chwa ki fè ou enkonfortab men ki ka ouvri pòt nouvo. Ekri li la:

✦✦ KESTYON REFLEKSYON

"Ki zòn konfo ou ta bezwen abandone pou ou rive kote ou vle ye nan 5 an? E ki premye ti pa ou ka."

PATI 2

Chapit 5: Lè Pè Degize Kòm Pridans

Tòti a se yon aktè entèlijan. Li pa parèt kòm pè. Li parèt kòm "sajès". Kòm "bon sans". Kòm "pidans".

"Mwen paka kòmanse biznis sa a kounye a — ekonomi a twò ensétan." Sa ta sanble rezonab. Men si ou verifye, moun sa a ap di menm bagay lan depi 10 an.

Diferans ant Pridans Reyèl ak Pè Degize

Pridans reyèl se evalye risk, fè plan, epi aji. Pè degize se evalye risk, jwenn yon rezon pou pa aji, epi pa janm aji.

Yo sanble menm — men rezilta yo konplètman diferan.

Istwa Reyèl: Colonel Sanders

Harland Sanders te gen 62 an lè li kòmanse franchiz poulet fri li a. Li te rejte 1009 fwa anvan li jwenn premye wi a. Si li te koute "pidans" moun ki di li li twò gran, twò pòv, twò vye — KFC pa t'ap egziste. Jodi a KFC prezan nan plis pase 150 peyi.

"Li p'ap janm twò ta pou kòmanse. Yo rejte m'yon mil fwa. Mil fwa mwen te leve."

— Colonel Harland Sanders

Tòti a ak Lajan — Pè Degize Kòm "Realism"

"Mwen pa ka investi nan bous la — li twò rizike." "Mwen pa ka kòmanse epay — mwen pa gen ase lajan." "Mwen pa ka mande ogmantasyon — se pa bon moman."

Pandan ou ap tann, lajan ou pa t'investi te ka doubler. Epay ou pa t'kòmanse te ka grandi. Ogmantasyon ou pa t'mande a yon lòt moun jwenn li.

□ EGZÈSIS 5.1 — Pè oswa Pridans?

Pou chak "rezon" ou ap bay, mande tèt ou: "Eske sa se pridans reyèl, oswa se pè?" Kòman ou ka di? Si rezon an ap anpeche ou aji depi plis pase 6 mwa, se tòti a k'ap pale.

✦✦KESTYON REFLEKSYON

"Ki desizyon ou pran pandan 6 dènye mwa yo ki te sanble "prudent" men ki te reyèlman se pè? Ki opòtinite ou rate pandan tan sa a?"

Chapit 6: Procrastination: Zam Sekrè Tòti a

Procrastination se pa ladrès. Se pa parese. Se LAPERÈZ nan aksyon. Lè ou remèt yon bagay pou pita, ou pa jis "ap tann bon moman an." Ou ap fui yon bagay ki fè ou pè.

Tòti a renmen procrastination. Paske pandan ou procrastine, ou pa ajì — epi san aksyon, pa gen chanjman. Epi san chanjman, tòti a rete an sekirite.

Syans dèyè Procrastination

Rechèch nan domèn newosiyon montre ke sèvo nou an pwoteje nou kontra tout sa ki ka pote doulè — menm doulè imajinè. Lè ou panse pou fè yon bagay ki difisil, sèvo ou active menm zòn ki aktivé pou doulè fizik. Se poutèt sa procrastination fè ou santi ou mye yon ti moman — men li detui ou alontèm.

Istwa Reyèl: J.K. Rowling

J.K. Rowling te pase ane ap procrastine sou idea Harry Potter la pandan li te deprimé, pòv, epi san travay. Men yon jou li deside ajì. Li ekri malgre tout bagay. Li rejte 12 fwa. Men li pa t'abandone. Jodi a, seri Harry Potter la vann plis pase 500 milyon kopi nan tout mond lan.

"Rock bottom vin fondasyon ki pi solid nan ki m'te bati lavi m'."

— J.K. Rowling

Lajan ak Procrastination

"Mwen pral kòmanse ekonomize mwa pwochen." "Mwen pral ranbouse dèt mwa pwochen." "Mwen pral pale ak konseye finansyè mwa pwochen."

Yon etid Vanguard montre ke moun ki kòmanse epay nan 25 an pou retrèt akimile 2 fwa plis lajan pase moun ki kòmanse nan 35 an, menm si yo kontribiye menm montan chak mwa. Procrastination an finansye koute lajan reyèl.

❑ **EGZÈSIS 6.1 — Règ 2 Minit la**

Pou tout bagay ki pran mwens pase 2 minit: FÈ LI KOUNYE A. Pou bagay ki pi gwo, divize yo an ti etap 10 minit. Kòmanse avèk premye etap la jodi a. Pa tann ou santi "pèt". Aksyon kreye motivasyon, se pa kontèman.

✦ KESTYON REFLEKSYON

"Ki bagay ou remèt pou 'pita' ki si ou te fè li il y a 1 an, ta chanje lavi ou jodi a? Ki premye etap ou ka fè nan 24 prochèn èdtan?"

Chapit 7: Eskiz Ki Kenbe Moun Pòv

Gen yon diferans ant yon rezon ak yon eskiz. Yon rezon esplike kisa ki pase. Yon eskiz jistifye pou kisa ou pa aji. Tòti a ap bay eskiz. Li tounen mèt nan zafè sa a.

Men pi gwo eskiz yo — epi verite ki cache dèyè yo:

"Mwen pa gen lajan pou kòmanse"

Amazon kòmanse nan yon garaj. Apple kòmanse nan yon garaj. Facebook kòmanse nan yon dètwa kolèj. Beaucoup gwo anpi kòmanse ak prèske anyen. Kapital reyèl la se pa lajan — se IDEA, TRAVAY DI, ak PERSISTANS.

"Mwen pa gen koneksyon"

Koneksyon yo bati pa tann. Yo bati nan aksyon. Pran telefòn nan, rele. Ekri mesaj la. Prezante ou. Chak moun ou konnen kounye a te yon etranje yon jou.

"Mwen pa gen edikasyon"

Bill Gates abandone Harvard. Steve Jobs abandone Reed College. Mark Zuckerberg abandone Harvard tou. Edikasyon se itil — men li pa kondisyon pou siksè. Aksyon ak aprantisaj kontini yo ye.

Istwa Reyèl: Oprah Winfrey

Oprah te grandi nan ekstrèm povrete nan Mississippi. Li te abi seksyèlman. Li te mete deyò lekòl. Li te anksye, pè, twouble. Men li pa t'kite eskiz yo defini li. Li te touye tòti a. Jodi a li se premye fanm nwa milyadè nan istwa Etazini.

"Ou vin sa ou kwè. Panse ou yo pa jis pawòl vide. Yo kreye reyalye ou a."

— Oprah Winfrey

Eskiz Finansyèl yo

"Mwen pa gen ase pou ekonomize." Ekonomize \$5 pa jou = \$1,825 pa ane. Mete nan yon kont ki bay 7% enterè pou 30 an = plis pase \$180,000.

"Mwen pa konprann envèstisman." Internet gratis. YouTube gratis. Bibliyotèk gratis. Enfòmasyon an disponib — tòti a ki evite li.

□ **EGZÈSIS 7.1 — Brile Lis Eskiz ou yo**

Ekri 5 eskiz ou itilize plis souvan. Pou chak youn, ekri verite ki cache dèyè li a. Epi ekri yon aksyon kontrè ou ka pran.

✦✦ **KESTYON REFLEKSYON**

"Eske ou reyèlman kwè nan eskiz ou yo, oswa ou itilize yo pou ou ka evite laperèz echèk? Ki ta pase si ou ta rele eskiz yo pa non yo epi ou ta ajè kanmèm?"

Chapit 8: Batay ant Lafwa ak Laperèz

Chak maten ou leve, gen yon batay ki fèt nan tèt ou. Yon vwa di: "Eseye. Riske. Avanse." Yon lòt vwa di: "Tann. Pran prekosyon. Ki sa k'ap rive si sa pa mache?"

Se batay ant LAFWA ak LAPERÈZ. Epi vwa ou koute plis la ap detèmine tout lavi ou.

Kisa Lafwa Reyèlman Ye

Lafwa pa vle di ou konnen chak etap davans. Lafwa vle di ou ajì malgre ou pa konnen. Fwa se aksyon malgre ensèten. Se vole avyon an malgre ou pa wè Lòt bò a.

Istwa Reyèl: Jack Ma

Jack Ma te echwe egzamen inivèsite li 3 fwa. Li te aplike nan 30 travay diferan epi li rejte tout. KFC ouvri nan Chine — li te rejte li. Harvard rejte li 10 fwa. Li te kontinye. Li te bati Alibaba. Jodi a, li rich pase \$20 milya dola. Sa se lafwa an aksyon.

"Jodi a ase di, demen plis difisil, apredemen se bèl. Pifò moun abandone demen aswè a."

— Jack Ma

Lajan ak Lafwa

Pou bati richès, ou bezwen lafwa ke ou ka fè li. Selon etid Robert Kiyosaki ak ekip li a, moun rich yo gen yon kwayans komen: yo kwè lajan ka travay pou yo, olye yo travay pou lajan. Se yon CHANJMAN KWAYANS ki separe moun pòv ak moun rich — anvan menm ansèyman teknik.

□ EGZÈSIS 8.1 — Bati Misk Lafwa ou a

Chak jou, ekri 3 bagay ou fè kourageuzman malgre pè. Kòmanse ak ti bagay. Aprann jwenn moun ou admire. Fè kòmantè nan yon reyinyon. Rele yon kliyan potansyèl. Misk lafwa a bati avèk pratik, pa ak atant.

✦ KESTYON REFLEKSYON

"Ki pi gwo moman nan lavi ou kote ou te chwazi lafwa pase laperèz? Ki sa ki te pase? Epi ki moman ou te kite laperèz genyen — epi kisa ou regrèt?"

PATI 3

Chapit 9: Desizyon Ki Chanje Desten

Lavi ou jodi a se rezulta desizyon ou yo yè. Lavi ou demen se rezulta desizyon ou yo jodi a. Sa pa ka pi senp pase sa — men li difisil pou aksepte li, paske li vle di ou responsab pou tout bagay.

Epi se egzakteman sa: OU RESPONSAB. Sa se bon nouvèl la.

Pouvwa yon Desizyon

Yon sèl desizyon ka chanje tout trajektwa yon lavi. Desizyon pou kòmanse ekonomize. Desizyon pou sòti nan yon relasyon toksik. Desizyon pou rele moun sa a. Desizyon pou ekri chapit premye a.

Istwa Reyèl: Elon Musk

Elon Musk te pran desizyon pou mete tout lajan li te genyen nan Tesla ak SpaceX menm lè tou de konpayi yo te prèske fayit. Anpil moun te di li fou. Li te kwè nan vizyon li a malgre tout prèv ki te montre li ta ka pèdi tout. Jodi a, li se youn nan moun ki pi rich nan istwa mond lan, ak yon valè estimé plis pase \$200 milya dola.

“Lè yon bagay enpòtan ase pou ou fè li, fè li menm si pwobabilite siksè a ba.”

— **Elon Musk**

Kijan Pran Desizyon Kourajè

- Klè sou valè ou yo: Ki sa ki pi enpòtan pou ou?
- Imajine lavi ou nan 5 an si ou pa chanje anyen
- Imajine lavi ou nan 5 an si ou pran desizyon kouraje a
- Aksepte ke ou pa ka konnen rezilta davans
- Aji malgre ensèten an

Desizyon Finansyèl Ki Chanje Lavi

Desizyon pou:\n- Ouvri yon kont epay jodi a\n- Kòmanse kontribye nan yon plan retrèt\n- Achte pwopriyete premye a\n- Kòmanse yon ti biznis akote\n- Aprann yon konpetans ki ka ogmante revni ou

Youn nan desizon finansyè ki pi pisan: PRAN LAJAN ANVAN OU DEPANSE LI.
Otomatize epay ou anvan ou wè lajan an, epi viv sou rèss la.

□ **EGZÈSIS 9.1 — Desizyon Pou Jodi a**

Ekri UNE desizyon ou pral pran jodi a — yon desizyon ki fè ou pè men ki ka chanje trajektwa lavi ou. Ekri tou premye 3 etap ou pral pran.

✦✦ **KESTYON REFLEKSYON**

"Ki desizyon ou konnen ou bezwen pran depi lontan, men ou kontinye remèt? Ki kòt ou pral ye nan 5 an si ou kontinye tann?"

Chapit 10: Disiplin: Nepe Ki Kraze Tòti a

Motivasyon se yon vizitè ki pa fyab. Li vin, li ale. Yon jou ou santi ou envansib, yon lòt jou ou pa vle leve nan kabann. Si ou tann motivasyon pou aji, ou pral tann pou tout lavi ou.

Disiplin diferan. Disiplin se fè sa ou bezwen fè menm lè ou pa vle fè li. Se la tout gwo bagay bati.

Disiplin pa Vle Di Soufri

Anpil moun wè disiplin kòm pènitans. Kòm soufri. Men reyalyte a diferan: disiplin se LIBÈTE. Moun ki gen disiplin nan finans pa enkyete pou lajan. Moun ki gen disiplin nan sante pa enkyete pou maladi. Disiplin kreye sekirite reyèl.

Istwa Reyèl: Aliko Dangote

Aliko Dangote se moun ki pi rich nan Afrik — ak yon fòtin ki estimé plis pase \$13 milya dola. Li pa te eritem richès li a. Li te bati li pati de zèwo, grasi yon disiplin fò nan biznis ak nan finans. Li kòmanse ak emprant lajan nan granpè li, epi li bati yon anpi ki kouvri siman, sik, sèl, epi plizye lòt sektè. Disiplin yo ak travay di li ki te pèmèt li.

“Biznis pa gen pèp. Si ou vle reyisi, ou dwe travay pi di pase tout moun.”

— Aliko Dangote

Kòman Bati Disiplin

- Kòmanse piti: Yon abitud 5 minit pi bon pase okenn abitud
- Atache nouvo abitud la ak yon bagay ou deja fè
- Retire obstak: Fè bon chwa a pi fasil pase move chwa a
- Track pwogresyon ou: Sa ou mezire, ou amelyore
- Selebre ti viktwa yo: Sèvo ou bezwen rekonpans pou kenbe

Disiplin Finansyèl: Règ 50/30/20

50% revni ou → Bezwen esansyèl (lojman, manje, transpòtasyon)

30% revni ou → Vle (lwa, restavèk, restoran, divètisman)

20% revni ou → Epay + Ranbousman dèt + Envèstisman

Si ou ka pa gen 20% pou mete akote, kòmanse avèk 5%. Men KÒMANSE. Jodi a.

□ EGZÈSIS 10.1 — Plan Disiplin 30 Jou

Chwazi UN domèn (sante, lajan, travay, relasyon). Chwazi yon aksyon ou pral fè chak jou pandan 30 jou. Track li chak jou. Ekri obsèvasyon ou chak semenn.

✦✦ KESTYON REFLEKSYON

"Nan ki domèn ou ta renmen pi disipline? Ki ta chanje si ou te gen nivo disiplin sa a pou 90 prochèn jou yo?"

Chapit 11: Pouvwa Abitid yo

Aristòt te di: "Nou se sa nou répète chak jou. Ekselans se pa yon aksyon, se yon abitid." Lavi ou jodi a se sijè total abitid ou yo.

Bon nouvèl la: Abitid ka chanje. Sèvo ou ka rewire. Ou ka deménage de tòti a a gèye a — pa pa.

Kòman Abitid Fonksyone: Ti Boul la

Tout abitid gen twa pati: (1) Deklannchè (trigger), (2) Woutin (routine), (3) Rekonpans (reward). Pou chanje yon abitid, ou pa bezwen elimine woutin an — ou bezwen chanje li tout en gad menm deklannchè ak menm rekonpans.

Istwa Reyèl: Bill Gates

Bill Gates te gen yon abitid ki te defini siksè li: li te li 50 livè pa ane, menm lè li te nan pik travay li a. Li te pran yon semenn chak ane — yon "Semenn Refleksyon" — kote li pa t'wè pèsoun epi li te li ak reflechi sèlman. Abitid aprantisaj kontini sa a te pèmèt li rete nan devan pandan deseni.

“Ou pa dwe kenbe pouri nan zafè pou ou ka reyisi. Men ou dwe aprann rekonèt li epi mete fen sou li atan.”

— Bill Gates

Abitid Finansyèl Moun Rich yo

- Yo li — pou aprann, pa pou divètisman sèlman
- Yo ekri objèktif yo — yo pa depann sou memwa
- Yo limite depans enpilsif yo — yo tann 24-48 èdtan anvan gwo acha
- Yo entouraj yo ak moun ki gen mentali siksè
- Yo investi nan tèt yo — klas, semèn, mentor
- Yo revize bidjè yo chak semenn

□ **EGZÈSIS 11.1 — Enstale 3 Abitid Rich yo**

Nan lis ki anwo a, chwazi 3 abitid pou kòmanse. Pou chak youn, defini: Kèkilè deklannchè? Ki sa woutin an ye ekzakteman? Ki rekonpans ou pral ba tèt ou?

✦✦KESTYON REFLEKSYON

"Ki abitid ou genyen kounye a ki ap kenbe ou pòv, piti, oswa bloke? Epi ki abitid yon moun ki reyisi ta gen nan plas li?"

Chapit 12: Kijan Pou Panse Tankou Yon Antreprenè

Gen yon diferans fondamantal nan fason yon anplwaye panse ak fason yon antreprenè panse. Sa pa vle di anplwaye a move — men si ou vle bati richès reyèl, ou bezwen aprann panse diferaman.

Anplwaye vs Antreprenè: Diferans Mentali

Anplwaye panse: "Ki jan mwen ka proteje sa m'genyen?" Antreprenè panse: "Ki jan mwen ka kreye plis?"

Anplwaye panse: "Kesye mwen an se sèl sous revni m'." Antreprenè pense: "Kòman mwen ka kreye plizyè sous revni?"

Anplwaye panse: "Risk se move." Antreprenè panse: "Risk jere se nesesè."

Istwa Reyèl: Steve Jobs

Steve Jobs te renvwaye nan pwòp konpayi li a. La kote pifò moun ta tonbe, li te bati NeXT Computer ak Pixar. Lè Apple te achte NeXT, li te retounen kòm PDG — epi li te mennen Apple nan tèt li. Pixar vin youn nan estidyo animasyon ki pi siksè nan istwa, li vann li bay Disney pou 7.4 milya dola.

"Inovasyon se sa ki separe yon lidè ak yon swivan."

— Steve Jobs

Panse Antreprenè nan Finans

Antreprenè konnen diferans ant AKTIF ak PASIF. Aktif mete lajan nan pòch ou. Pasif retire lajan nan pòch ou. Rich yo achte aktif. Pòv yo achte pasif yo panse se aktif.

- Aktif: kay ou rante lajan, aksyon ki pote dividan, biznis ki travay san ou
- Pasif: machin ou (li pèdi valè), rad chè yo, gad-manje vid

□ EGZÈSIS 12.1 — Lis Aktif ak Pasif ou yo

Ekri tout bagay ou posede. Klasifye yo: Aktif (yo ban ou lajan) oswa Pasif (yo koute ou lajan). Epi mande tèt ou: Ki jan ou ka ajoute plis aktif nan lavi ou?

✦✦KESTYON REFLEKSYON

"Eske ou gen mentali anplwaye oswa mentali antreprenè? Ki prèv ou ka bay? Epi ki ta dwe chanje?"

PATI 4

Chapit 13: Soti nan Siviv pou Antre nan Pwogrè

Gen yon diferans ant viv ak siviv. Siviv se jis pase jou yo. Pwogrè se kreye, grandi, avanse.

Anpil moun siviv pandan ane. Yo peye bòdwo. Yo manje. Yo dòmi. Epi yo rekòmanse. Yo pa viv — yo jis pa mouri.

Tòti a pafè nan siviv. Men pou pwogrè, ou bezwen touye li.

Siy ou Siviv ak Pwogrè

SIVIV: Ou panse jou pa jou, pa dekad pa dekad.

PWOGRE: Ou gen yon vizyon pou 5, 10, 20 an.

SIVIV: Ou reyaji ak sik la.

PWOGRE: Ou kreye sik la.

SIVIV: Ou jere depans yo.

PWOGRE: Ou kreye richès.

Istwa Reyèl: Ayiti ki Pran Desizyon Chanje

Nan mitan tout defi Ayiti fè fas yo — tranbleman de tè, siklòn, enstabilite politik — gen Ayisyen ki chwazi pwogrè pito pase siviv. Antreprenè tankou Dimitri Vorbe (PDG Triangle Networks), Sherwood Lafertinière, ak anpil lòt ap bati pwogrè reyèl. Kontwaks difisil pa yon eskiz — li se yon defi pou moun ki gen kouraj.

“Moun ki reyisi yo pa chèche kondisyon pafè. Yo kreye kondisyon yo bezwen.”

— **Prensip Antreprenè**

Kijan Sòti nan Mod Siviv

- Defini kisa "pwogrè" vle di POU OU (pa pou vwazen ou, pa pou Facebook)
- Kreye yon vizyon 5 an ki eklere ou
- Idantifye 3 priyorite yo ki pral mennen ou pi vit nan vizyon sa a
- Retire aktivite ki jis fè ou "okipe" men ki pa mennen ou kote

- Envesti nan aprantisaj kontini

□ EGZÈSIS 13.1 — Vizyon 5 An ou a

Fèmen je ou. Imajine ou nan 5 an: Kote ou ye? Kisa ou fè? Ki lajan ou fè? Ki kalite relasyon ou genyen? Ki sante ou? Kounye a ouvri je ou epi ekri tout bagay sa yo an detay.

✦✦ KESTYON REFLEKSYON

"Eske ou santi ou ap siviv ou ap pwogrese kounye a? Ki yon chwa ou ka fè jodi a pou transfòme ou de yon moun ki siviv an yon moun ki pwogrese?"

Chapit 14: Leson Moun Ki Reyisi yo

Nou pa bezwen envante wou a. Chemen an deja trase. Gen moun ki pase la anvan nou, ki touye tèt yo, ki bati rèv yo. Nou jis bezwen koute yo ak aplika leson yo.

10 Leson Ki Atravè Tout Istwa yo

- Yo tout te riske — men yo te jere risk yo
- Yo tout te echwe — men yo te aprann nan echèk yo
- Yo tout te rejte — men yo pa t'kite rejet la defini yo
- Yo tout te travay plis pase mwayenn moun
- Yo tout te investi nan tèt yo
- Yo tout te kouto defile — yo te gen kèk moun ki te kwè yo lè lòt moun pa t'kwè
- Yo tout te gen yon 'kwa' — yon rezon ki pi gwo pase difikilte yo
- Yo tout te refize itilize orijin yo kòm eskiz
- Yo tout te revize, adapte, epi kontinye
- Yo tout te jwenn yon jan pou kontribye bay lòt moun

Leson Finansyè Espesifik nan Istwa yo

Oprah: Divèsifye sous revni ou yo. Yon sel sous se yon risk.

Bill Gates: Investi nan edikasyon ak teknoloji — li toujou peye.

Elon Musk: Reinvesti pwofi nan biznis anvan ou peye tèt ou gwo salarye.

Aliko Dangote: Konsantre sou yon sektè olye gaye ou tout kote.

Jack Ma: Ekonsomize lòt moun paka pran tout sa ou achte.

Tyler Perry: Posede pwodwi ou. Pa kite lòt moun posede vizyon ou.

“Li pa ase ki ou bon nan sa ou fè. Ou dwe bon nan zafè lajan tou.”

— Oprah Winfrey

□ EGZÈSIS 14.1 — Mentor Imajinè ou a

Chwazi yon moun nan lis istwa yo ki te siksede nan domèn ou vle reyisi. Li biografi li. Etidye estrateji li. Epi poze tèt ou: "Ki konsèy li ta ban mwen jodi a?"

✦✦ KESTYON REFLEKSYON

"Nan tout egzanp moun ki reyisi yo, ki leson ou idantifye ki pi dirèkteman aplike nan sitiyasyon ou? Epi ki aksyon ou ka pran jodi a menm pou aplike leson sa a?"

Chapit 15: Pa Retounen nan Kokiy ou

Sa ki pi danje an se pa janm kite zòn konfo a. Sa ki plis danje: sòti epi retounen. Paske chak fwa ou retounen, tòti a grandi pi fò. Li aprann ke retounen se posib. Epi li ap toujou eseye rale ou tounen.

Prèv chanjman reyèl pa jis nan jou ou ajì kourajèzman. Se nan mwa, ane apre — pandan ou kenbe desizyon ou yo malgre presyon, malgre difikilte, malgre pè ki ka retounen.

Ki Sa Pouse Moun Retounen nan Kokiy

- Premye echèk (ki nòmal) sanble kòm konfirmasyon ke chanjman pa t'ap travay
- Kritik moun pwochen yo — pafwa menm fanmi ak zanmi
- Yon moman inkonfo ki dire pi lontan pase yo te espere
- Kòmpare yo ak lòt moun ki gen plis siksè pi vit
- Pèt motivasyon (ki nòmal nan tout pwosesis)

Istwa Reyèl: Les Brown — Retounen an

Les Brown te vin yon oratè siksè, li te pèdi tout lajan li, li te fè fayit, epi li te faïte pou fann nan depresyon. Tòti a te eseye rale li tounen. Men li te sonje sa ki te pi enpòtan: KONTINYASYON. Li te leve. Li te rekòmanse. Jodi a li toujou yon nan pi gwo oratè mondyal.

“Ou pa fini lè ou pèdi. Ou fini lè ou abandone.”

— Les Brown

Plan Pou Pa Retounen

- Ekri pèmitman poukisa ou chanje — li li chak jou
- Selebre ti viktwa yo — yo kenbe ou motive
- Kreye yon sistèm responsabilite — yon moun ki konnen plan ou
- Prevwa ki obstak ki ka vin — epi planifye rekpons ou davans
- Sonje ki kote ou sòti — pa jis ki kote ou prale

Plan Finansyèl pou Pa Retounen

Otomatize bon konpòtman finansyè yo pou ou pa bezwen depann sou volonte chak jou: virement otomatik nan kont epay, pèman otomatik pou dèt, envèstisman otomatik. System toujou pi fò pase volonte.

□ **EGZÈSIS 15.1 — Kontra ak Tèt ou**

Ekri yon kontra ak tèt ou. Dedans li, defini: Ki chanjman ou angaje pou fè? Kòman ou pral konnen si ou retounen nan koki ou? Ki sa ou pral fè lè ou santi tèt ou ap eseye rale ou tounen?

✦✦ **KESTYON REFLEKSYON**

"Ki ti sign ki pral montre ou ke ou kòmanse retounen nan vye mannyè yo? Epi ki yon moun ou ka rele nan moman sa a pou ede ou rete sou wout la?"

Chapit 16: Leve Gèrye Ki Anndan Ou a

Nou rive nan dènye chapit. Men se pa fen. Se kòmansman.

Tout liv sa a te vle fè yon sèl bagay: Ede ou sonje kiyès ou ye vrèman.

Ou pa yon tòti. Ou pa yon sivivan. Ou pa yon moun ki jis "ap eseye". Ou se yon gèrye. Ou gen tout sa ou bezwen anndan ou deja. Ou jis bezwen leve li.

Ki Sa Yon Gèrye Ye

Yon gèrye pa gen pè. Pa vre. Yon gèrye AJI MALGRE PÈ. Diferans lan enpòtan. Ou pa bezwen vin kèk ki pa pè. Ou jis bezwen vin kèk ki aji kanmèm.

Yon gèrye echwe. Yon gèrye blese. Yon gèrye tèlman. Men yon gèrye toujou leve.

Apèl Final la

Tòti ou a deja tande tout bagay ou li jodi a. Epi li pral eseye wè si ou pral aji sou li. Li pral di ou: "Enteresan. Men mwen bezwen plis tan pou reflechi." Li pral di ou: "Demen mwen pral kòmanse." Li pral di ou: "Mwen paka fè sa kounye a."

Ou konnen ki sa pou ou fè ak vwa sa a kounye a.

Touye li.

Pwomès Final Ou a Anvè Tèt ou

"Mwen pa yon tòti. Mwen yon gèrye. Mwen leve jodi a. Mwen aji jodi a. Mwen chanje jodi a."

— Ou menm

Lajan kòm Zouti Gèrye

Yon gèrye finansyè konprann ke lajan se yon zouti — ni bon ni move nan tèt li. Se sak ou fè ak li ki defini li. Mete lajan nan sèvis vizyon ou, pa sèvis pè ou.

Yon gèrye finansyè:

- Trete lajan kòm yon alye, pa yon lènmi
- Konprann ke richès reyèl se libète — tan, sante, relasyon, enpak

- Depanse pou valè, pa pou parèt
- Envesti nan aprantisaj pou ogmante kapasite li
- Pataje richès li — paske yon gèye vè kominote li

Istwa Final: Ou Menm

Istwa ki pi enpòtan nan liv sa a pa Oprah, pa Steve Jobs, pa Elon Musk. Se pa Jack Ma, pa Aliko Dangote, pa Tyler Perry.

Istwa ki pi enpòtan — se pa t'ekri toujou. Li ap ekri kounye a. Pa ou.

Chak jou ou aji ak kouraj, ou ajoute yon chapit.

Chak fwa ou touye tòti a, ou leve gèye a.

Chak desizon ou pran pou kwasans olye pè, ou ekri yon linyè ki pap janm efase.

Istwa ou a ap tann.

Kòmanse ekri li jodi a.

□ **JE TUE MA TORTUE** □

Xavier Muscadin

Sou Otè a

Zavier Muscadin se yon otè ak motivatè ki kwè ke tout moun gen pouvwa pou chanje lavi yo — kèlkeswa pwen depa yo. Nan liv "Je Tue Ma Tortue", li pataje yon mesaj senp men pisan: La pi gwo batay ou pa pral fè pa nan lari. Se anndan ou.

Misyon li se ede moun idantifye epi touye tèt ki kenbe yo patizan — pou yo ka viv lavi yo te fèt pou viv la.